

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

Engagement of the public in the management of waste in

Ban AuaoArthorn Bang chalong 1 Bang chalong subdistrict,

Bang Phli district, Samut Prakan province

นางสาวสกุณี ชันทรักษ์²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา พรหมเวช³

รองศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ จันโททัย⁴

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 2.เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ สมาชิกในชุมชนตัวแทนของนิติ 1 ทั้ง 16 อาคาร เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เพราะคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ประสบผลสำเร็จ การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยครั้งนี้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) พบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1.เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชน บทบาทหน้าที่และพฤติกรรมของประชาชนที่พำนักอาศัยในชุมชนถึงกระบวนการจัดการขยะ โดยให้ทุกคนที่พำนักอาศัยอยู่ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมทั้งการวางแผน การดำเนินการ จัดการขยะของชุมชน เพื่อพัฒนาความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร ให้ชุมชนเป็นชุมชนปลอดขยะและน่าอยู่

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ประชาชนที่พำนักอาศัยอยู่ในชุมชนสามารถจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งการคัดแยกขยะจากต้นทาง การลดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่งเสริมการจัดการขยะอินทรีย์ สนับสนุนกิจกรรมของชุมชนและการสนับสนุนการบังคับใช้นโยบายชุมชนในการกำหนดวันในการเก็บขยะเพื่อให้ประชาชนที่พำนักอาศัยในชุมชนปฏิบัติตาม

1.บทความเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

2.นักศึกษาลัทธิรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การจัดการขยะ ชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

3.อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

4.ประธานกรรมการการสอบค้นคว้าอิสระ

Abstract

This research, Public participation in waste management of Ban AuaoArthorn Bang chalong 1 Bang chalong subdistrict, Bang Phli district, Samut Prakan province is a qualitative research. The objectives are 1.To study public participation in waste management of Ban AuaoArthorn Bang chalong 1. 2.To study the guidelines for public participation in waste management of Ban AuaoArthorn Bang chalong 1.The key informants are community leaders, committee members, community members, and representatives of the 16 buildings of the juristic person 1 who responded to the interview because this group of people is the group that makes public participation in waste management of Ban AuaoArthorn Bang chalong 1 successful. In this study, the researcher used the following data collection methods: in-depth interviews. It was found that: Objective 1. To study public participation in waste management of Ban AuaoArthorn Bang chalong 1. Public participation, roles, and behaviors of residents in the community regarding the waste management process by having everyone living in the community participate in both planning, implementing, and managing community waste to develop environmental sustainability and strengthen communities that are efficient in resource management, making the community free from waste and a livable community. Objective 2. To study the public participation in waste management of Ban AuaoArthorn Bang chalong 1 housing community. Residents in the community can manage waste effectively, reduce environmental problems, and promote sustainable development, including waste separation at the source, reducing and using resources efficiently, promoting organic waste management, supporting community activities, and supporting the enforcement of community policies to set waste collection dates for residents in the community to comply.

Keywords: Public participation in the community, waste management, Ban AuaoArthorn Bang chalong 1 community

บทนำ

ในปัจจุบันมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากการบริโภคที่มากเกินไปของมนุษย์ซึ่งถ้าหากการจัดการขยะไม่ถูกวิธีปัญหาขยะและสิ่งสกปรกต่างๆที่เกิดขึ้นมาจากขยะก็จะเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อมนุษย์ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาขยะมันยังไม่มีผลกระทบต่อมนุษย์โดยตรงหรือมีผลกระทบต่อมนุษย์แต่ก็อยู่ในระดับที่ไม่รุนแรง มนุษย์จึงยังไม่ให้ความสำคัญ แต่หากยังไม่มีความชัดเจนในการจัดการขยะ ก็จะเกิดปัญหาที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมีผลกระทบต่อมนุษย์เป็นอย่างมากทั้งด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นอย่างมาก

มรดกเทพ วงษ์วาทย์ ปัญหาขยะระดับโลก เป็นหนึ่งในวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในปัจจุบัน ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลกส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และเศรษฐกิจในวงกว้าง การเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์ และการใช้วัสดุพลาสติกก่อให้เกิดปัญหาขยะล้นโลก เพราะขยะพลาสติกไม่สามารถย่อยสลายได้ง่ายเหมือนอินทรีสารหรือเศษอาหาร การเผาหรือกลบฝังขยะพลาสติกยังก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม รวมถึงสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งบนบกและในทะเลอีกด้วยในระบบนิเวศที่สมดุลที่สมบูรณ์ เราจะไม่พบสิ่งใดที่เป็น "ขยะ" (waste) หรือของเหลือใช้ ที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ใด ๆ ได้อีก แต่ในสังคมมนุษย์ที่มีความเจริญในวัตถุ วิทยาการและเทคโนโลยี เราผลิตขยะจำนวนมากในแต่ละวัน ทั้งขยะที่เป็นอินทรีสาร ขยะที่เป็นวัสดุรีไซเคิล เช่น แก้ว โลหะ พลาสติก สังคมเมืองไม่มีพื้นที่ให้เศษอาหาร ซากพืช ซากสัตว์ มูลสัตว์ได้ย่อยสลายกลับสู่ดิน เรานำทุกอย่างใส่ถุงพลาสติก มัดปากถุงแล้วทิ้งลงถัง แต่การทิ้งขยะลงถัง ยังไม่ใช่จุดสิ้นสุดของกระบวนการย่อยสลาย หน่วยงานที่รับผิดชอบจะนำเอาขยะทั้งหมดไปเทกองรวมกันไว้ในจุดที่กำหนด ขยะเศษอินทรีสารในถุงพลาสติกไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ เพราะมีบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ยากคอยขวางกั้นอยู่ การกลบฝังขยะลงดินทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น และไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน การเผาขยะนั้นก็ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม กองขยะเน่าเหม็นจึงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นปัญหาวิกฤตในหลายประเทศ เพราะกองขยะเป็นแหล่งเชื้อโรคส่งผลเสียต่อสิ่งมีชีวิต ขยะยังทำให้น้ำท่วมขังเมื่อฝนตกหนักนอกจากนี้ขยะยังก่อให้เกิดปฏิกิริยาเรือนกระจก จากการปล่อยก๊าซมีเทน ซัลเฟอร์ และคาร์บอนไดออกไซด์ออกมาอีกด้วย บางแห่งกำจัดขยะโดยทิ้งลงในทะเล ซึ่งกลายเป็นการทำร้ายระบบนิเวศในท้องทะเลอย่างเล็ดเย็น

"ขยะมูลฝอย" อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญที่ทั่วโลกกำลังเผชิญ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งหากได้รับการจัดการอย่างไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดมลพิษในด้านต่าง ๆ อาทิ กลิ่นเหม็นน้ำเสีย สัตว์พาหะนำโรค รวมถึงการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิในชั้นบรรยากาศของโลก จากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทยปี 2566 พบว่าประเทศไทยมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 26.95 ล้านตัน หรือประมาณ 73,840 ตัน/วัน เฉลี่ยเท่ากับ 1.12 กิโลกรัม/คน/วัน เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรปี พ.ศ.2566 ทั้งนี้เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ประมาณร้อยละ 5 ที่มีปริมาณขยะมูลฝอย 25.70 ล้านตัน ซึ่งกรุงเทพฯ สูงสุด 12,748 ตัน/วัน ขณะที่ถูกกลับมาใช้ประโยชน์ 9.31 ล้านตันและจังหวัดสมุทรปราการ มีปริมาณขยะ 3,465 ล้านตัน/วัน

กลไกการพัฒนาการจัดการขยะในท้องถิ่นการจัดการขยะในท้องถิ่นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน กลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้แก่

- การมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ความรู้ การรณรงค์ การสร้างแรงจูงใจ
- การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวางแผน การจัดการทรัพยากร การบังคับใช้กฎหมาย การสร้างเครือข่าย
- การประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน การสนับสนุนด้านเงินทุน การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้
- การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ ระบบการจัดเก็บข้อมูล เครื่องจักรในการคัดแยก การแปรรูปสิ่งของที่ได้จากขยะ
- การสร้างจิตสำนึก การจัดกิจกรรมการสื่อสาร

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ปริมาณขยะในชุมชนที่มากขึ้นจนนำมาสู่ภาวะวิกฤตจากปัญหาขยะ และสิ่งปฏิกูลอาหารเหลือใช้ สร้างปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษให้ชุมชนเป็นอย่างมาก ชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ1 จึงมองว่าการจัดการขยะในชุมชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สะอาดและน่าอยู่ร่วมกันโดยระบบการจัดการขยะที่ชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 เริ่มจากมีส่วนร่วมของประชาชนจากกลุ่มเล็กๆ ในชุมชน ต่อมาการเคหะแห่งชาติ และหน่วยงานภาคี เข้ามาสนับสนุนเพิ่มเติมทำให้สามารถขยายกิจกรรมมากขึ้นมีการจัดการโดยการคัดแยกประเภทขยะ มีจุดทิ้งขยะประเภทต่างๆ มีการกำหนดวันเก็บขยะในแต่ละประเภท โดยมีการมาจัดเก็บขยะในพื้นที่ที่กำหนดโดยแต่ละครัวเรือนจะต้องนำขยะของแต่ละครัวเรือนมาทิ้งไว้ที่จุดทิ้งขยะ และทางส่วนกลางจะมาเก็บขยะตามประเภท โดยขยะพวกพลาสติกจะมาเก็บทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน ซึ่งการคัดแยกขยะจะคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง โดยจะให้ประชาชนที่พักอาศัยในครัวเรือนแยกประเภทของขยะ ชุมชนส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางคือภายในครัวเรือน โดยแยกออกเป็นประเภทต่างๆเช่น ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์และขยะทั่วไปเมื่อแยกประเภทแล้วก็จะนำเอาขยะไปใช้ประโยชน์ กับขยะที่แยกแล้วจะต้องนำไปจัดการอย่างถูกต้องและมีความเหมาะสม การจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 คือ ความตั้งใจ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่อยากเห็นชุมชนแห่งนี้มีความน่าอยู่อาศัย ซึ่งจากการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นทำให้ชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ได้รับรางวัลชมเชยระดับประเทศจากโครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ปี 2564 และได้เข้าร่วมโครงการชุมชนปลอดขยะ(Zero Waste) ประจำปี 2565 ซึ่งผ่านเกณฑ์ในระดับดีเยี่ยม เป็น 1 ใน 30 ชุมชนจากจำนวน 300 กว่าชุมชนที่ส่งเข้าประกวด และเป็นที่ยอมรับว่าชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 เป็นชุมชนที่มีกิจกรรมเพื่อลดปริมาณขยะในชุมชนอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง อย่างเข้าปีที่ 10 แล้ว และเป็นชุมชนเดียวที่เป็นอาคารแนวสูง ทำให้การบริหารจัดการและการสร้างความยั่งยืนมีความท้าทายมากยิ่งขึ้น ซึ่งประชาชนที่พักอาศัยในแต่ละห้องซึ่งมาจากต่างถิ่น แต่เราก็อยู่กันเหมือนครอบครัว เหมือนบ้านหลังใหญ่ ที่มีความมีส่วนร่วมและพร้อมที่จะขับเคลื่อนนำพาสิ่งดี ๆ เข้ามาในชุมชนเพื่อให้ที่นี่เป็นชุมชนเข้มแข็ง และเป็นต้นแบบของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน”

ดังนั้นจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทร

บางโหลงนิติ 1 ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1
- 1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

1.3 คำถามการวิจัย

- 1.3.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 เป็นอย่างไร
- 1.3.2 การแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 เป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตการวิจัย

- 1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาถึงบทเรียนความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

- 1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ ตัวแทนจากอาคารบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

- 1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 อาคาร 1-16 ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

- 1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ช่วงเวลา 1 มิถุนายน 2567 – 30 พฤศจิกายน 2567

1.5 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกทุกคนในชุมชนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 มีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ วางแผน และการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน

ผู้นำชุมชน หมายถึง ประธานชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับของประชาชนในชุมชนและได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

การจัดการขยะ หมายถึง กระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การสร้างจิตสำนึกและการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ซึ่งจะนำไปสู่การมีสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชนจึงทำให้ชุมชนมีความน่าอยู่ มั่นคงและมีความยั่งยืน

ชุมชนบ้านเอื้ออาทร หมายถึง โครงการของรัฐบาลที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อย ในโครงการจะมีอาคารเป็นจำนวนมาก ชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงเป็นชุมชนแนวสูง

1.6 ประโยชน์ของงานวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

1.6.2 ทำให้ทราบแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีความชัดเจน ความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติเหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันได้ควร จะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือใน นามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยุพาพร รูปงาม, 2545, หน้า 5)

Erwin (อ้างอิง ยุพาพร รูปงาม, 2545, หน้า 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของ บุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และ ทบวงมหาวิทยาลัย (2546, หน้า 114) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุม ประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1.การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่ เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2.การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดย ประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการ กระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่ง ความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, หน้า 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้า ร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อีสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่ม ตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

ชิต นิลพานิช และ กุลธน ธนาพงศธร (2532, หน้า 350) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531, หน้า 10) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขัน และอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จะได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอเสมอกัน

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ (2550) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สัญญา เคนาภูมิ (2551) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด

โดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีอีสรภาพ เสมอภาคนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กระบวนการมีส่วนร่วม

เมื่อกล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว จะต้องนึกถึงกระบวนการที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม เพราะอย่างน้อยที่สุดประชาชนจะต้องได้รับรู้ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนในการประเมินผลงาน เพื่อให้รับรู้ถึงความเป็นไปในกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

โดยสรุป กระบวนการมีส่วนร่วมในประเด็น การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และความต้องการ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ลักษณะการมีส่วนร่วมนั้น จะพิจารณาได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าจะสนใจศึกษาในประเด็นบ้าง ประเด็นที่น่าสนใจในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การเน้นลักษณะการมีส่วนร่วมในประเด็นที่เกิดจากกิจกรรม

โดยสรุป ลักษณะการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในระดับกิจกรรม ได้แก่ การรับรู้ข่าวสาร การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การประชาพิจารณ์ การลงประชามติ และการมีส่วนร่วมในระดับการบริหาร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การใช้กลไกทางกฎหมาย ในประเด็นการมีส่วนร่วมในระดับการบริหารนี้ ยังจะต้องพิจารณาจาก ในแนวราบทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอภาคกันในด้าน และ ในแนวตั้งเป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา

แนวคิดหลักในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาขยะล้นเมืองและสร้างสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืน ดังนั้นการดำเนินการจึงต้องเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจน ดังนี้

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจ

- **ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง:** สื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาขยะ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวิธีการจัดการขยะที่ถูกต้องแก่ประชาชน
- **จัดกิจกรรมรณรงค์:** จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การแข่งขันประกวด การอบรม หรือการจัดนิทรรศการ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและสนใจ
- **ใช้สื่อต่างๆ:** ใช้สื่อโซเชียลมีเดีย ป้ายประกาศ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่ข้อมูล

2. จัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่าย

- **จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร:** สร้างกลุ่มอาสาสมัครเพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ
- **สร้างเครือข่ายกับองค์กรต่างๆ:** เชื่อมโยงกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนอื่นๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา
- **เลือกผู้นำชุมชน:** เลือกผู้นำชุมชนที่มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับมาช่วยขับเคลื่อนโครงการ

3. วางแผนร่วมกัน

- **จัดประชุมชุมชน:** จัดประชุมเพื่อให้ประชาชนได้ร่วมกันระบุปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการขยะ

- **วิเคราะห์ข้อมูล:** วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน
- **กำหนดเป้าหมาย:** กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ เช่น ลดปริมาณขยะ เพิ่มการคัดแยกขยะ

4. ดำเนินการตามแผน

- **แบ่งงานกันทำ:** แบ่งงานให้สมาชิกในกลุ่มหรือชุมชนรับผิดชอบในส่วนต่างๆ
- **จัดกิจกรรม:** จัดกิจกรรมต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ เช่น การคัดแยกขยะ การทำความสะอาดชุมชน
- **ประชาสัมพันธ์ผลงาน:** ประชาสัมพันธ์ผลงานที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดี

5. ติดตามและประเมินผล

- **เก็บรวบรวมข้อมูล:** เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน
- **วิเคราะห์ข้อมูล:** วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการ
- **ปรับปรุงแก้ไข:** ปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์

ชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ที่ ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ1 เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่มีอาคารทั้งหมด 16 อาคาร เป็นอาคารแนวสูง มีสมาชิก 836 คน ครัวเรือน ผู้พักอาศัยประมาณ 2,250 คน ชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 มีปัญหาเรื่องขยะล้นชุมชน การจำแนกประเภทของขยะในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

1. ขยะทั่วไปในครัวเรือน 50%

- เศษผ้า เศษของใช้ในครัวเรือนสิ่งของต่างๆที่ไม่ใช้แล้ว

2. ขยะพิษและขยะอันตราย 5%

- ถ่าน ไฟ หลอดไฟ เครื่องใช้ไฟฟ้าแบตเตอรี่เก่า

3. ขยะอินทรีย์สิ่งปฏิกูลและน้ำเสียในชุมชน 25%

- เศษผักผลไม้เศษอาหารกากของเสียและน้ำเสีย

4. ขยะรีไซเคิลสิ่งเหลือใช้ที่ใช้ซ้ำได้ 20%

- ขยะรีไซเคิลทั่วไป น้ำมันปรุงอาหารเหลือใช้ ผลกระทบ ต่อชุมชนจากปัญหาขยะล้น

ชุมชน

- สุขภาวะชุมชนเสื่อมโทรมสภาพแวดล้อมไม่น่าอยู่กลิ่นเหม็นเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค

ผู้อยู่อาศัยเจ็บป่วย

- ขยะถูกทิ้งลงคลองสาธารณะ
- มีค่าเก็บขยะที่มากขึ้นต้องเสียค่าใช้จ่าย ยกขยะไปทิ้งมากขึ้น
- มูลค่าสินทรัพย์ต่ำลง ขายห้องได้ราคาถูก หากคนเช่าไม่ได้ หรือ เช่าราคาต่ำเป็นแหล่งเสื่อมโทรม

ผู้นำชุมชนและชาวบ้านชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 จึงหาแนวร่วมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาขยะล้นชุมชนเริ่มตั้งแต่ปี 2557 โดยแผนการจัดการขยะในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ1

ต้นเหตุของปัญหาขยะล้นชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

1. การเก็บขยะ ถึงขยะไม่เพียงพอ ผู้พักอาศัยเพิ่มมากขึ้น

- ที่เก็บขยะถึงไม่เพียงพอ ผู้พักอาศัยเพิ่มมากขึ้น การจัดหาถังขยะเพิ่มจำนวนถังขยะและซ่อมถังขยะให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานและเพียงพอ

2. การจัดเก็บถังขยะล่าช้าทำให้ขยะสะสม

- การจัดเก็บถังขยะล่าช้าทำให้ขยะสะสมวางแผนให้รถมาขยะให้ถี่ขึ้น ขอความร่วมมือให้ประชาชนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 คัดแยกขยะก่อนทิ้งเพื่อลดปริมาณขยะ

3. ผู้พักอาศัยไม่มีระเบียบวินัย โยนขยะทิ้งไปทั่วไม่ลงถังไม่แยกขยะก่อนทิ้ง

- ผู้พักอาศัยไม่มีระเบียบวินัย โยนขยะทิ้งไปทั่วทั้งขยะไม่ลงถังไม่แยกขยะก่อนทิ้งประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือให้กับประชาชนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ให้ช่วยกันนำขยะมาทิ้งที่ถังขยะ ออกกฎระเบียบใครฝ่าฝืนปรับ 100 ถึง 500 บาท และประจานในกลุ่มไลน์

สร้างแนวทางการแก้ปัญหาขยะยาว

1. สร้างการมีส่วนร่วมให้ประชาชนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 มีความตระหนักถึงปัญหาเรื่องขยะล้นชุมชน ตั้งกลุ่มไลน์ไว้สื่อสารกับประชาชนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 แยกเป็นอาคารและกลุ่มรวมกลุ่มนิติไว้สื่อสาร
2. รับฟังความคิดเห็นและเสนอแนะจากประชาชนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 เพื่อการร่วมมือแก้ไขปัญหาร่วมกัน
3. ส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาเพื่อนำความรู้มาพัฒนาชุมชน
4. จัดตั้งกลุ่มคัดแยกขยะในครัวเรือนจัดกิจกรรมร่วมคัดแยกขยะต้นทางส่งเสริมและให้สิ่งจูงใจกับผู้ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

5. จัดพื้นที่ทิ้งขยะเปียกทุกอาคาร ให้ประชาชนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 คัดแยกขยะต้นทางโดยใช้กระปุกรักษ์โลกให้ได้อย่างน้อย 40%

6. จัดทำสำหรับหมักขยะอินทรีย์ให้ได้ทุกตึก เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ปุ๋ยหมัก

7. จัดที่ทิ้งขยะอันตรายให้เพียงพอจัดทำตะแกรงคัดแยกขยะ (ตะแกรงบุญ) ให้ครบทุกอาคารทั้ง 16 อาคาร

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 ซึ่งบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 เป็นต้นแบบของโครงการชุมชนอัจฉริยะและน่าอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Smart and Sustainable Community for Better Well-being : SSC) ที่มีความโดดเด่นเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยในชุมชนจนทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนครอบคลุมทุกมิติ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

1. **สร้างความเข้าใจ:** จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะและความสำคัญของการจัดการขยะอย่างถูกวิธี
2. **จัดตั้งคณะกรรมการ:** ตั้งคณะกรรมการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1 เพื่อวางแผนและดำเนินการ
3. **จัดทำแผนการจัดการขยะ:** ร่วมกันวางแผนการจัดการขยะ เช่น จุดทิ้งขยะ การคัดแยกขยะ การนำขยะไปรีไซเคิล
4. **จัดหาอุปกรณ์:** จัดหาถังขยะสำหรับคัดแยก และป้ายบอกชนิดของขยะ
5. **ประชาสัมพันธ์:** ประชาสัมพันธ์ให้ผู้อยู่อาศัยทุกคนทราบถึงแผนการจัดการขยะและร่วมมือกันปฏิบัติ
6. **ติดตามและประเมินผล:** ติดตามผลการดำเนินงานและปรับปรุงแผนการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับโครงการชุมชนอัจฉริยะน่าอยู่อย่างยั่งยืน SSC ในชุมชนบางโหลงนิติ 1 นั้นคือ ความตั้งใจ และการมีส่วนร่วม ความร่วมมือร่วมใจกันทำของคนในชุมชนที่อยากเห็นชุมชนแห่งนี้มีความน่าอยู่อาศัย ที่เป็นอาคารแนวสูง ที่แม้ว่าแต่ละห้องจะมาจากต่างถิ่น แต่เราก็อยู่กันเหมือนครอบครัว เหมือนบ้านหลังใหญ่ ที่พร้อมจะขับเคลื่อน และนำพาสิ่งดี ๆ เข้ามาในชุมชนเพื่อให้ที่นี่เป็นชุมชนเข้มแข็ง และเป็นต้นแบบของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน”

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหานรินทร์ ปริบุญโณ(เชียงใหม่) (2561) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชน ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางหน่วยงาน จัดและมีผู้นำชุมชนหรือคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านต่างก็ให้ความร่วมมือ ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกๆด้านเริ่มตั้งแต่ให้คนในชุมชนได้เข้าร่วมมีบทบาทส่วนร่วมในการให้ข้อมูลมีวิเคราะห์ปัญหา เสนอ ปัญหาความต้องการและคัดเลือกแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมโดยที่มีหน่วยงานหรือผู้นำชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนความต้องการในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลดีตามมาหรือจะให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องการจัดการขยะภายในชุมชนเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนทั่วไปที่สนใจอยากได้ความรู้ เอากลับไปต่อยอดไปใช้ในพื้นที่ของตนเองและเพื่อเป็นแบบอย่างในการเริ่มพัฒนาการใช้ระบบจัดการแบบ 3 R Reduce,Reuse,Recycleสามารถตอบโจทย์ในการจัดการขยะเพราะสามารถลดปริมาณแล้วยังสร้างรายได้สร้างประโยชน์เป็นการพัฒนาที่ไม่มีที่สิ้นสุดต่อไป

สุวัฒน์ ทานมา และคณะ (2556) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของภาคีชุมชนโนนเมือง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาหลักของการทิ้งขยะเกิดจากจิตสำนึกของคนในชุมชน และไม่เห็น ความสำคัญในการคัดแยกขยะ ก่อให้เกิดปริมาณขยะ แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้มี 16 โครงการวิจัยการจัดการขยะอย่างยั่งยืนบนฐานความร่วมมือของเยาวชนและชุมชน ตำบลหนองซอน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ขยะเกิดขึ้นเฉลี่ยวันละ 815 กิโลกรัม ขยะเปียกเกิดขึ้นเฉลี่ยวันละ 624 กิโลกรัม, ขยะที่ต้องกำจัด/ทำลายเกิดขึ้นเฉลี่ยวันละ 619 กิโลกรัม และขยะพิษเกิดขึ้นเฉลี่ยวันละ 76 กิโลกรัมต่อวัน โดยขยะเหล่านี้มีวิธีการจัดการขยะร่วมกัน 5 ภาคี ได้แก่ ชุมชน โรงเรียน วัด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

และองค์การบริหารส่วนตำบล ใช้วิธีจัดการขยะที่หลากหลาย ได้แก่ การกองทิ้งไว้ การเผา การขุดหลุมฝังกลบ การนำไปทิ้งในที่นอกหมู่บ้าน การนำไปทำปุ๋ยหมัก การขาย และการนำกลับมาใช้ใหม่ จากนั้นได้ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการด้วยวิธีต่างๆ แล้วพบว่า การจัดการด้วยวิธีเผา และกองทิ้งไว้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน ได้แก่ เกิดกลิ่นเน่าเหม็น ทำลายบรรยากาศของชุมชน, ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจ และเป็นแหล่งกักเก็บเชื้อโรคและแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรค สำหรับรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสม พบว่าเป็น การใช้ วิธีการการรีไซเคิลโดยทำโครงการธนาคารขยะ สามารถลดปริมาณการเผาขยะลงได้ รวมทั้งรูปแบบการใช้ กิจกรรมสร้างความตระหนัก และทักษะความรู้ต่างๆ ได้แก่ การจัดศึกษาดูงาน การจัดค่ายครอบครัวปลอดขยะ การเดินรณรงค์คัดแยกขยะ การทำบ่อแก๊สจากขยะ การทำถังเผาขยะในครัวเรือน สำหรับข้อเสนอแนะ ต่อการพัฒนา ได้แก่ การให้ อปท.ทำงานทางความคิดกับประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง เช่น การประชาสัมพันธ์ การจัดอบรม การทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการขยะของชุมชน และการสนับสนุนองค์ความรู้และงบประมาณในการจัดการขยะของชุมชน

พัชรี สีนเจริญ (2562) ได้ศึกษาเรื่ององค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญในฐานะที่เป็นองค์การที่มีพื้นที่ตั้งในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประสบปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยเช่นกัน โดยในแต่ละวันจะมีขยะมูลฝอยเป็นจำนวนมากที่ทาง องค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญจะต้องดำเนินการจัดเก็บ และปัญหาการเก็บขนไม่หมด มีขยะ มูลฝอยตกค้าง การกำจัดที่ไม่ถูกต้องหลักสุขภาพ ขณะที่ปริมาณขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวของชุมชนเนื่องจากโครงการ ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) จากความเป็นมาดังกล่าว ผลจากงานวิจัยจึงพบว่าขยะมูลฝอยที่จัดเก็บส่วนใหญ่มาจาก แหล่งที่พักอาศัย ร้านค้า และสถานที่อื่น ๆ ลักษณะของขยะที่พบ องค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญมีโครงการคัดแยกขยะในครัวเรือน กิจกรรมร่วมกันทำ ความสะอาดถนน จัดทำผู้นำชุมชนศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการขยะ มีการประชาสัมพันธ์โครงการ หรือให้ความรู้เกี่ยวกับขยะโดยจัดอบรมให้ความรู้กับผู้นำชุมชน จัดทำแผ่นพับ แผ่นป้ายให้ความรู้กับ ประชาชน ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง-ดี

รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และสมาชิกตัวแทนของอาคารทั้ง 16 อาคารโดยสมาชิกที่อาศัยในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหนด 1 ตำบลบางโหนด อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ แบ่งได้เป็น 6 กลุ่ม โดยในแต่ละกลุ่มจะใช้ตัวแทนของกลุ่ม 1 คน โดยแบ่งเป็น 1.กลุ่มหัวหน้าครอบครัว 2.กลุ่มแม่บ้าน 3.กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า 4.กลุ่มวัยทำงาน 5.กลุ่มผู้สูงอายุ 6.กลุ่มนักเรียนนักศึกษา เพื่อทราบถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหนด 1 ตำบลบางโหนด อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบใช้คำถามปลายเปิด จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้ โดยโครงสร้างของคำถามประกอบด้วย

1. ข้อมูลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ
2. ข้อมูลแนวทาง/กระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ 1

ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการทำวิจัย คือ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ สมาชิกในชุมชนตัวแทนของอาคารทั้ง 16 อาคาร จำนวน 6 คน แบ่งได้เป็น 6 กลุ่ม โดยแบ่งเป็น 1.กลุ่มหัวหน้าครอบครัว 2.กลุ่มแม่บ้าน 3.กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า 4.กลุ่มวัยทำงาน 5.กลุ่มผู้สูงอายุ 6.กลุ่มนักเรียนนักศึกษา โดยคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย มีแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็นที่ 2 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ1 ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ศึกษาข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การบรรยายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย บรรยายต่อเนื่องแบบพรรณนาโวหาร (Descriptive) ให้เชื่อมโยงมีเหตุผล สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดในการวิจัย และเพื่อตอบคำถามการวิจัยในเรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงนิติ1 ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ผลการศึกษา

1. ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทร

บางโหนด 1 เป็นอย่างไรนั้นสรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับการจัดการขยะ ซึ่งถือว่าเป็นที่น่าพึงพอใจเนื่องจากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกันทั้ง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และประชาชนที่พักอาศัยในชุมชน รวมไปถึงภาครัฐและเอกชน ต่างตระหนักและให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างจริงจัง ซึ่งประชาชนก็คือหัวใจหลักของการทำให้โครงการประสบผลสำเร็จ โดยให้ทุกคนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมทั้งการวางแผน การดำเนินการ จัดการขยะของชุมชน เพื่อพัฒนาความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร ให้ชุมชนเป็นชุมชนปลอดขยะและน่าอยู่

2. ในด้านแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหนด 1 เป็นอย่างไรนั้นสรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการคัดแยกขยะมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการคัดแยกขยะจากต้นทาง การลดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน ทั้งขยะรีไซเคิลและขยะอินทรีย์ ที่มาจากการเข้าร่วมโครงการจัดการขยะในชุมชนพร้อมทั้งยังส่งต่อแนวทางองค์ความรู้การคัดแยกขยะต่อให้กับครอบครัวข้างเพื่อสร้างสังคมที่น่าอยู่ อย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหนด 1

จากปัญหาขยะที่ล้นชุมชนทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบกับปัญหาขยะโดยตรงทั้งส่งกลิ่นเหม็น ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างมาก จึงมีความคิดเริ่มต้นของโครงการจัดการขยะในชุมชนและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการโดยเริ่มจากผู้นำชุมชนและคณะกรรมการเป็นผู้เริ่มต้นโครงการและประชาสัมพันธ์มายังกลุ่มของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนโดยกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอย่างชัดเจน เริ่มจากการคัดแยกขยะในครัวเรือนและนำขยะที่คัดแยกกันทั้งขยะที่สามารถรีไซเคิลได้ก็สามารถมาแลกเปลี่ยนสิ่งของอุปโภค บริโภคได้นั้นส่วนขยะที่เป็นพวกเศษอาหารก็ทำไปเป็นปุ๋ยอินทรีย์ไว้สำหรับบำรุงต้นไม้หรือดอกไม้ในแปลงที่ทางโครงการมีการปลูกไว้ซึ่งจากการทำกิจกรรมนี้ประชาชนทุกคนก็ให้ความมีส่วนร่วมในโครงการคือคัดแยกขยะจากในครัวเรือนของตนเองและนำมาซึ่งบนตราซึ่งที่กำหนดให้ ณ ลานกิจกรรมทุกวันอาทิตย์แรกของเดือนโดยทุกคนจะรู้หน้าที่ของตนเองว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งในการจัดการนั้นก็จะจะมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาตรวจสอบทั้งการเคหะที่จะเข้ามาสุ่มตรวจคุณภาพการดำเนินโครงการ เนื่องจากโครงการของเราได้รับรางวัลจากการเคหะฯเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนให้เป็นชุมชนปลอดขยะอีกด้วย สอดคล้องกับ พรทิพย์ มาศวิวัฒน์ (2542, หน้า 20 - 21) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชน สมัครงใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อ ตนเอง และมีส่วนดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาหรือตั้งใจไว้ ทั้งนี้ต้องมีใช้การกำหนดกรอบความคิดจาก บุคคลภายนอก รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดของโคเฮน และ ฮัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1980, หน้า 213-218) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่า ประกอบด้วยการมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจ

(Decision making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) การมีส่วนร่วมใน การรับผลประโยชน์(Benefits) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ปัญหาการจัดการขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน ถ้าไม่ได้รับความมีส่วนร่วมจากประชาชนซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของการจัดการ ก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จได้เนื่องจาก ปัญหาขยะก็เกิดขึ้นนั้นก็มาจากน้ำมือประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนซึ่งถ้า ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนไม่เกิดการมีส่วนร่วมและมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการทำให้ชุมชนของเราเป็นชุมชนที่น่าอยู่ โครงการการจัดการขยะของชุมชนก็ไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จได้เพราะความสำเร็จนั้นไม่ได้จากคนใดคนหนึ่งเพียงผู้เดียวหรือจะมีแค่ผู้นำที่มีความสามารถคณะกรรมการแห่งหรือความร่วมมือจากภาคีทุกภาคส่วนแต่ถ้าประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนไม่มีความเห็นด้วยในการดำเนินโครงการ โครงการนั้นก็จะเป็นไม่ประสบความสำเร็จเพราะความมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแกนหลักและมีผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วนมาร่วมกันก็จะทำให้โครงการจัดการขยะสำเร็จเป็นชุมชนที่น่าอยู่และมีความยั่งยืนเหมือนเช่นของโครงการชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงมิติ 1 ที่ประสบผลสำเร็จจากโครงการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงมิติ 1

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงมิติ 1 ประชาชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้รับความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับการคัดแยกขยะภายในครัวเรือนของตน เกิดความเข้าใจและสามารถที่จะปฏิบัติได้อย่างถูกวิธีสามารถคัดแยกประเภทขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความยั่งยืนจากการจัดการขยะในชุมชนที่มีประชาชนเป็นหัวใจหลักในการจัดการ และจะต้องมีการกำหนดกฎกติกาในการดำเนินงานอย่างชัดเจนโดยที่จะให้ผู้ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนจะต้องนำขยะมา ณ ลานกิจกรรมของชุมชนทุกวันอาทิตย์แรกของเดือนโดยทุกบ้านจะต้องทราบและปฏิบัติตามเพื่อให้ชุมชนของเรามีความน่าอยู่สะอาด ปลอดภัย และมีความยั่งยืนต่อไป

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การดำเนินเป็นตามระบบการมีส่วนร่วมในการจัดการประชาชน เรื่องของการจัดการขยะในชุมชนเป็นเรื่องที่ไม่ได้มีกระบวนการที่ซับซ้อนจนเกินไปซึ่งจะเป็นการเน้นในเรื่องของการทำความเข้าใจในเนื้อหา และการแบ่งหน้าที่พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ของการดำเนินการก็การที่จะให้ประชาชนในชุมชนเกิดความรู้และความเข้าใจในการคัดแยกขยะและให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงปัญหาของขยะที่เกิดขึ้นที่ประชาชนทุกคนจะต้องเจอ ซึ่งต้องการให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาขยะที่เกิดขึ้นเพื่อให้ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงมิติ 1 ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ" ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ ของชุมชน ในสถานที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกันเพื่อนำข้อมูลไปใช้พัฒนาการจัดการให้ เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงทั้งโครงการมีทั้งหมด 5 นิติ เนื่องจากการจัดการขยะของชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางโหลงมิติ 1 ประสบผลสำเร็จเพียงนิติเดียวแต่อีก 4 นิติไม่ประสบผลสำเร็จยังคงเจอกับปัญหาของขยะมารบกวนการใช้ชีวิตอยู่ ควรให้มีการจัดการขยะโดยคณะกรรมการซึ่งแต่งตั้งจากตัวแทนภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางร่วมกันของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

2. ควรมีการสร้างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยให้แก่ประชาชนและควรจัด กิจกรรมการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน ผ่านทางออนไลน์ องค์การบริหารส่วนตำบล การเคหะแห่งชาติ สอดแทรกความรู้ในการประชุมผู้นำชุมชน หรือประชาคมหมู่บ้าน การจัดโครงการบ้านเรือนสะอาดปราศจากโรคร้าย การส่งเสริมการนำขยะไปใช้ประโยชน์ ให้ความรู้การทำปุ๋ยหมัก รณรงค์การปลูกพืชอินทรีย์เพื่อส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมัก และน้ำหมัก จุลินทรีย์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาด้านการปลูกจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชนในเรื่องการจัดการขยะ ที่เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ควรมีการศึกษาถึงความต้องการของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืน

อ้างอิง

พระมหานิพนธ์ ปรีบุญโญ(เชียงใหม่) (2561) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะของชุมชน ตำบลทุ่ง
ลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

พัชรี สีนเจริญ (2562) ได้ศึกษาเรื่ององค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญในฐานะที่เป็นองค์การที่มีพื้นที่ตั้งในจังหวัดฉะเชิงเทรา

สุวัฒน์ ทานูมา และคณะ (2556) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของภาคีชุมชนโนนเมือง อำเภอนา
กลาง จังหวัดหนองบัวลำภู